ԱՐԱՐԱՏ

Ամսագիր 14 1850 Դեկտեմբերի 9

ԱՌԳԵՍՏԻՆ

Լոսան (Լիսեան կամ Լիսէ) Աբեղայեան Լոսաբիւրեանց

Բազմագիտի և աշխարհաքաջող բարեբարոյ Թեանց, որոնք Իսրայելի արիակ Հայոց Ազգին ազգ է և անուն է Գրահպատուական տունն Լոսաբիւրեանց, գլխաւորն և ծագրագիտն պարարիք հանարիկ ոմն, որ Հայոց ազգի մէջ՝ մինչև այսօր չգտնուած և չունեցած Վերագոյն Դպրոցի, Կայսրաքաղաքական Հրամանաւ ուսնուցանելու պատճառաւ Ազգապարծանք և Հանդուգնչակ Արիւրեան ընտանոյ Շիրմանն Ա ենհանեալ Լոսաբիւրեանց՝ իւր սիրելուութեանէն յետ՝ մինչև 1849 թիւն արտաքսութեանցով հաւատաց էր միայն նախապատիւ Գրիգորիանոցից Տէրութեան

Աշակերտաց՝ որք կ'ուսանիին Շիրմարանական ուսմանց ընթացքն, կամանին, կամ Հանրագրան (Պանիէրիէրա) կամ Ակադեմիա, և կամ Լոսան (Լիսէ) որ այս երեքն ևս՝ մեր հաստատարարութիւն Ա երանոյ Դպրոցք որպէս Թուաց Ինքնակալութեան, նոյնպէս և բանական Աշխարհի Այս երեք Հոյակապ Դպրոցաց ուսմանց և գիտութեանց ասարիցքն և պատմութիւնքն հաւանարիս թէ հանարիս մեր ոմն ի միոյն գանուութիւնն այս է, որ Պոլսի Պերպերան և Ակադեմիա կարի լինել միայն Բարեսիրական, իսկ Լիսէ՝ որպէս Բարեսիրական, նոյնպէս և առանձնաւորական Թուաց Կայսերութեան մէջ մինչև յոյժ ի դպանիլն երբ Լիսէն Յարգ

արքեպիսկոպոս, և Միքայելեան Աբբեպիսկոպոս, և Գեղամիրզեան առանձնաւորեան։

Ալեհաշնեանք Լաստաւորութիւնք՝ իւրեանց բարեբարոյ թիւնն որ կ'ընծայեն Հայոց Աշխարհն կամաւոր առնել կատարեալ, ոչ ինչ չխնայելին, որ Հեմարանի նոր աւելացուցած Սիրոն Գրագրատանն ունենան այն արտաքոյ թիւնեանն, ինչ որ ունին Տիրաթեան վերադրեալ Ծաղրագրն Գալաթոյնեանն, զոր Աշխարհս Հեմարանն եղեալ հանդարտանցն Լատին Կիրս օգուտն զվերաբերեալ այն է, որ ով որ կ'աւարտէ այս Լատանի մէջ ուսման ընթացքը, այլ ևս չի կարող մնանել Ամենիրեսիոն կամ Գիտութիւն. զոր կ'խնայէի, որ այժմ Հայոց Աշխարհն ունի իւր մանկանց համար ապահովեալ այն Լատինագրն Գիտութիւնց Գրոցն, որոնց միջն այժմ կ'կարօտեր Տիրաթեան այլ Ամենիրեսիոնիցու. և Աստուածաբանիցու դասերուն դեպերով. Գլուխն Գիր Լեզուաց Ալաժանի, որ առաջին անգամ ասվեցաւ Փիլիսոփայ, (Խոսոպոսէր) աշակերտ լինելով, իւր վարժարանը բացեալ մեկ մարդոյ անունը, որոյ անունն էր Գիտութիւն, և այս պատճառաւ նորա վարժարանն անունը եղաւ Գիտութիւն Գրոցն աշակերտ էր Արիստոտել. որ իւր վարժարանը բացեալ մեկ մարդոյ պարտէզու մը. և այն մարդոյ անունը էր Լիկոն կամ Լիկէոն։ Ի որոյ հետև ինքն Ճեմարան էր գաւ ասուած, այդ պատճառաւ նորա վարժարանն ասվեցաւ Հայ Ճեմարան Հայ Լիկոն կամ Լիկէոն։ Այսց այժմ Հեմարանն Ռուսաց Տիրաթեան մէջ Գիմնազիական պատանութեանց մերոյ անունն դրվեցաւ. իսկ Լիկէոն կամ Լատանի դասատուութեան Հանգամանքն է Արիստոտելի։

Հրամանաւ Գիտութեան Գրոցն Գեղեցիկ Լատին Վերնագրեալ Հանդէս Օգտակարաց Լուսաւորութեան Հայոց Ռուսական Պատրիարքարանի Գրիգորեանց Աշխարհագրեալ Լատինագրեալ Գրիգորեան Լեզուաց։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ընդհանրապետութիւն։

Մեր ազգի մէջ մեկ հրեղէն բան կայ, որ կ'պատճառէ մեծ և անառանելի զժուարութիւն։ Այսոնկ է՝ որ ուսումն մեր ազգի մէջ գեռ

եւ տղայական հաստակամութիւն է. եւ մեր ազգէն ծանր ծանր բռնկում գիտութիւն, տեղեկութիւն եւ հասկացողութիւն պահանջելը՝ զուր է, թարգմ. այս պարզ ալեւորին՝ տե՛ս թէ օրշաբի պզտոր ջուր է դուրս գալու։

Դիւրաւ՝ թէ կան և այնպիսի անձինք, որ ձիմարիտ՝ ուսեալ են, շատ բանի տեղեկութիւն ունին, և շատ բան սովորել են փորձիւ, կրկնութեամբ, քննութեամբ, և իւրեանց աշխատանաք. և իւրեանց միտքը լուսաւորել են, և իւրեանց այնքան պատրաստել են, որ որպէսի ծանր մեծաքիզիքսկան բաներ. միրաց տարփութիւն լինի, կարող են հասկանալ, պատել, և խօսել։

Բայց այսպիսի եղանութեան որժանաւոր մարդիկ՝ որ գրուանքեան քանի՞ հատ կ'գտնուին։ Դուք ասայէք՝ քանի՞ հատ. հարցնիր, ա՛յ. հարցնիր, չկարծեմ. յիսո՞ն, ութ՞ զիտէ. հինգ, ութ՞ են. դուք համարեցէք. թէ կան ընդհանուր աշխարհի երեսն հայոց ազգի մէջ, Հոգիկատան, Գրիգորաս, Գրիգոր, Պօղոս, Աղամեան, Պոսկով, բոլորն հաւարի՝ տեսա՛ քանի՞ հատ կ'գտնայ։

Պատասխանդ՝ որ մեր ազգի մէջ ընթերցողութիւնը եւ նոր է գեռ եւ ծաղիկ է. շատ ժամանակ չէ՝ որ մեր ազգը սկսել է կարդալ. Մինչեւ այդ աշխարհաքաղ լեզուաւ գիրքերը՝ գեռ եւ նոր են բաց անում մեր հասարակաց ազգերը, որ սակաւ առ սակաւ կարդալով, կարդացածներին քիչ քիչ հասկանալով, գրելու քաջութիւնը լմնցուած են, և սկսած են կարդալը սիրել։

Ա՛յս ընթերցասիրութիւնը օր ըստ օրի տարածվում է և Պատիւ սեան կազմերը. Պրատանի Հայը սկսել են վարը՝ ի շատ կարդալ. բայց պրովինսն. Պրատանի Հայոց ուսմանց ազգերը մի և նոյն ոգին չէ, այն պատճառաւ՝ և նոցա ձաշակն մի և նոյն չէ. այնպէս՝ որ անհնարին է ասել. թէ Պրատանի Հայոց համար՝ այս կամ այն գիրքի գրքի, որ կարդան և կարդացածներին օգուտ տան։

Անհնարին է՝ թէ հին ժամանակաւանքի՝ Պրատանի կողմն ուսեալ վարժապետք եկած չլինին. ինչպէս՝ որ պատմուածներնէն յայտնի է, որ հինգ հարիւր յիսուն տարի յառաջ՝ Թէոփիլոս բարոյքուն կնոջել է Յովհան Երզնկացին. և որմէնեան Սուրբ Գրիգորի Աղթամարն մատ է, Ներսէս և Հաղբատ և Սանահին, և Տաթեւ, և այլ Պանորայք, ուր որ միշտ զանազան վարդապետներ գլանվել են, անհնարին է՝ թէ նոցա ըստ ծագած չլինի Պրատանի Հայոց, մանաւանդ հոգեւորականաց մէջ։

Պրատանի Թադաւորքը՝ որմէնեան ունէին հոգորդակցութիւն

Հոգեկանաբանի Հայոց մեծամեծաց հետ. նայելով զարմանալի՝ եթէ այն կազմերին եւ եկած լինին Պատասան ուսուցանելիք Հայոց ազգին. Սուսերալին, Աղջամուղին եւ այլ Հայաբնակ գաւառներին, ուր որ Հայոց ազգն կարողանում էր ժամանակ ժամանակ ունենալ լաւ լաւ ուսուցանել մարդիկ, հարկաւորապէս պէտք եկած լինին Պատասան վարժապետաց. և նոցա աշակերտութիւն արած պիտի լինին հին քահանայքն՝ մանաւանդ հոգեւոր կրթութիւնքս։

Սամբոլին եկած վարժապետաց մէջն որոյ յիշատակն տակաւին մոռացեալ չէ Պատասանի մէջ, էր Սերովբէ Տէր Պետրոսեան Պոլսեցի Պատկանեանն, որ 1793 թուին պանդխտութեամբ եկաւ Թիֆլիս քաղաք. այստեղ դպրութիւն և մնաց մինչև 'ի 1805 թիւն ուսուցանել էր Պենեվիկ և Թէոնատ Պիսիդարանց Ազգայնութեան վանքումն։ Հոգերին լինելի Զամբեան բերանանութեան դաստիարակ՝ ասացին դուռն բաց արաւ Պատասանի Հայոց մէջ։ և նոր աշակերտք սկսան եւս կան երեւելի անձանց մէջ։

Ապայ դարձեալ Սերովբէ վարժապետն տասն և երեք տարուայ Թիֆլիսոյ մէջ բնակութիւներ անընդհատ չենալ. զերեք 1795 թուին Աղայ Մահմատ խանը քաղաքն եկաւ և յետ նորա երկու անգամ դարձեալ դարձուցին, և երկու անգամ մահմատական դարձուցին և խրատանէր անդամին քաղաքն իւր բնակիչներին դարձուցիչ էր. այդ դարձուածաւ չկարողացան նա ունենալ քաղաքի մէջ շարունակ վարժապետութիւն և հատուցաւ վարժապետն որոյն և այլ քաղաքաց մէջ եւս, և այլ վարժապետաց մէջ դարձուցեալ է։

Սերովբէ վարժապետի Պատասանն դիմեցին լուսոյ, մինչև Դիրեսիսեան Դրաբոյի քաղաքին, Թիֆլիսոյ Հայոց մանկանց վարժապետութիւնքը մեծ Հայոգերասիանաց տպարանն։ Հանապազ ուսուցանում էին աշակերտաց՝ որչափ որ կարողութիւն ունէին, և սոյն մանուանց ուսանողքն դարձեալ էին լաւ լաւ աշակերտներ Դիրեսիսեան Դրաբոյի հանար, որոց մէջ երեւելի էր Պօղոս վարդապետ վարժապետն Դ ապաքաղաքի, որ ունեցաւ շատ աշակերտներ, և աշակերտաց մէջէն շատերը դարձան եւս կան, և ասելի ուսելոց կիրս գուն են։

Շէնքեցաւ Դիրեսիսեան դրաբոյը. Պարեղ քաղաքին հրատարակիչ Մեծարուն Պապատան Յակոբ Շահան Ղ. քահանայն Լրագրատարանին հրատարակիչաւ Տէր Յարութիւն քահանայն Ալամդարեանց, Սերովբէ վարժապետի աշակերտ Թիֆլիսոյ Գիմնազիայի մէջ սիրեան Հայոց մանկունքը ուսանիլ Ռուսերէն, Պարսից լեզուն և այլ

լեզաւ. շատ մանկունք զարկիլ ցան Պետերբուրգ. 1) Հեռատեսին կը-
պատմեն, շատք եւ Ս. Հայրենեաց Ս. սոգորելանց Ձեմարանին. Հոգոց
մանկանց հանար ասուն եւ լուսաւորութեան դռներն բացվեցան

Սոյց ազգաց ուսեալք կիթեալք խրատանիւրը շատ իւր կարո-
գութեամբ միոյն Յովհաննու քաղաքի մէջը չմնացին ցրվեցան բոլոր
Պրուսանի երկիրներն. Ղ սրագոյ, Շուանիկ, Գանձիկ, Հրեան,
Աբրահամբուսոյ, Սեան, եւ այլ շատ ուրիշներ. զմեզանք ազգուտիսն
պարտաւորութեանց մէջ մնան. ոմանք վարժարանին գրագրութեան
գրանք զիւաւորներն կարդ. ոմանք դատաւորանանան գրագրութեան
ցնդիցս որ ամենայն տեղ կ'գտնվին Հոգոց ապրէն զանազան պաշ-
տաւանիւ. քժիշկներ, դէրպերք, նահանգապետք, ատենապետք, վաք-
ժարանք և այլն

Սոյց համեմատութեամբ մեզ բազմութեան Հոգոց, որ դեռ եւ
բնաւին ուսումն չունեն տուած, այս ուսանողք Պետերբուրգայ,
Մոսկվայ և Յովհաննու վարժարանաց, ի՞նչան են կարծեմ՝ որ յոյժ
սակաւ են. մնացեալ հեղջ մնան դեռ եւ սասանկ անգրագիտու-
թեան մէջն են. և ազգս մէջէն ուսելի բացայայտ նեղ են, որ փարը
'ի շատէ ցլայելն կամ Հոգիքն կարդալ և գրել գիտեն. որ հա-
վանի Թէ խրատանց վանաստանութիւնը կ'կատարեն, կամ ֆրանսայ
անունը կարդալ են գրել և գրածը կարդալ. և ուսելի բան վայն
ոչինչ

Ազգ ազգ ուսանողք՝ որ վարժարանաց ընթացքն ստարտել են, և
բանի լեմ մնացած չ'կենին Թէ ուսումն ասնելին յուսոյ՝ իրանք
Ի՞նչ ելն, և ի՞նչ գիտէին. քանի ոչ. այս ուսանողներին ոմանք՝
կարծում են Թէ խրատանք որ վիկիսոմոյ գրառել են, էլ աշխարհի
վայ ոնոյ մնաց ոնչ մարդիկ չ'կան. իրանք՝ որ Հայաստ, Պարսկաստ,
քաղքանիքը կարդացեն, կարծուցեն որ ամենքեանն եւ գիրք նոցա
չարի հասկանան մնացել են՝ որ կան ոյնոգիսի մարդիկ Հոգոց աշ-
գի մէջ՝ որ դեռ եւ Եվրոպի նման ոյրատեան գիրք ոչինչ որ կարդան

Այս ոնիսարանիս եղանարը կամենում են, որ Հոգոց ազգը, մա-
հանդ այս Պետերբուրգի կողմն եղածներն՝ շատ հաստատ լինին
Իրմիրու Հոգոց. կամ Պարսից Հոգոց. և չեն դատարկելն անում,
Թէ Իրմիրու Հոգոց համար բանի՞ ազգի էր՝ որ ազգս ինչ էր գրել.
Ինչիս քաղաքն Իրարագիրի հետ անմոգհաս հարդարութիւն ունենա-
լով՝ շատ խնդրա. ուսանող յարգը ի գիտանալիքը. շատ կիթեց
իր մանկունքը. ահա ուսելի վարժանաց տարի կոյ՝ որ Ամիրը ի Պարսից
Ազգ Լոյնին, Պանիսանեանարդ բարեսիրի ինքն ոչ Եմարդանեի

Պետք են թիվիկի պատճառն՝ այլոց ծանած չէին, որ Պօղոս այլ ունէին անմահ յիշատակաց արժանի Խաղաղասէր դպիր՝ հիշեալ հոգ քերականաբերեան՝ այսոց լիրշի պոյծաւորեալ և այլ քերականաբերանց սրատարող։ Ունէին տէր Ներսէս քահանայն՝ բերանան Ունէին Յակոբ Պատրիարքն՝ ոգեղի լոյս առող։ Ունէին քանի բանի ապարանեանք. և ոչն ապարանեանքին սահմանն տեղ տարածեալ էին դրեանքը. և Իշխիրոս նման՝ Լուսաւորչաց հետ հաղորդակցութիւն ունեցողով, շուտ աշակերտեան Աբրահամ, և նոցա էանչ էարէն Խաղիշոյն յանան։

Ուստի էս կարիլ թիվիկս քաղաքին կամ բերը Ալքատանին ոչն պահանջել, ինչ որ ունին Իշխիրոս և Պօղոս Լուսաւ՝ Իշխիրոս. այլ շատը այսատանդիք են։ Ալարարոյնք և այլ բոց չղիտէք՝ որ ծառը տեղափոխելով և պատուաստելով կ'ստանուանոյ այսատանդ Տիրոն է. Իշխիրը և Պօղոսը՝ այսատանի Կարկեղոն են. տակաւին նոցա արդա է ոռնիլ, և մեղ մեղմանոյ. մինչև որ մեր արտի մէջ և վառելի ոչն հաբը՝ ինչ որ նոցա արտի մէջ վառ փած է՝ ի հնոց սառեալ մինչև որ մենք և գանենք ոչն հնարանքը, ինչ որ նոքա ունին՝ ի բաղանց հեռէ։

Պօղոս և Իշխիրոս այսերքս հաներ շատ աշխատեցան ի բերանց Իշխանքը, այսաղի մեծատունքը. Թո՛ղ մեր Իշխանեանքն և ազնատունն. Թող մեր մեծատունեանքն և մեսանեն ոսգի հանոյ լուսաորուելեան դաներ։ Պօղոս այսերն կամ Իշխիրոս այսերն՝ Տանիկաց Հեռի մէջ՝ որ ոչարան կարդացողն սանի, և լինել. մեր կոգի այսերն Ասուաց թաղը հանանատրաթեան ներքոյ ինչի չեն կարող. երբ որ Ասուաց Թողուատրութեանը ինքն է հրատարակեալ մեր մանկանոյ, ինքն է կրթուելեանը տարեր, ինքն է տարեանք շնորհուի, և լաւ ուսելով արանեալ։

Այս Հանատարհան յուսալի է՝ որ տան և տան և հինգ տարիներ՝ կ'զտնուին շատ ուսեալք. բայց տան և տան և հինգ տարիներ՝ այժմեան երեսուն տարիկանեանքն՝ կ'զտնուին քառասուն և քառասուն և հինգ տարիկան. քառասուն և հինգ տարիկանեանքն՝ կ'զտնուին վաթսուն և հինգ տարիկան։ Ալ արժատուեանքն շնոտ են 10 մինչև 17 տարիկան տղոցոյ հանար երեսուն և քառասուն տարիկանեանքը՝ ոչ վարժատան մէջ տիրոջ տարիքին. Թէ՞ կ'կամենաք՝ որ նոքա ինչպէս մեռանիլ են անգրագէտ, նոյն տարիքանի մէջ մեռան։

Յայտնի է՝ որ մեկ ժամանակ Իշխիրոս ես խորին ոգեղեալեան մէջ էր. բայց այս խորին տղեալեանքն նոցա դուրս բերին ի բերանց տղոց՝ ոչ՝ վարժատանը, ոչ՝ վարժատուներ. այլ ի բերանց դեղի

ջեկ կարդալաբերեմներէր. Նոքա եւ մեզ նման՝ հաղարկն մեկն կը
վարժու�նք սովորում. քանզի ոչիչքան չէր նոցա կամքը եկեղեցոյ
կրեմելը. զերկ ձեռագրէ որ չէմնան կրեմելեան և ուման քաղդրա-
թիւնը, դուսակաց ինչպէս կ՚հաղարդէն, կամ ո՞ւր կ՚զանվի այնպիսի
ձեռագ, որ ճանաչէ իւր պակասութիւնը, և ասէ՝ թէ թող իմ որ-
զեւ քան զիս լաւ լինի։

Նշանագիրք երկու ճանապարհ գտան՝ իւրեանց յարմար. մէկ՝ որ
եկեղեցոյ մէջ գրով աղօթք անեն. և երկրորդ՝ որ լրագիրներ կար-
դան։ Հիւսիսոյ մէջ գրով աղօթք կարդալը ոչիմ ոեմանում ենք
Կաթոլիկոսաց մէջ, Ասորեստանաց մէջ, Իգիպտոսանեարաց մէջ, ընդ-
հանրապէս բոլոր Հրոպայոյ ազգէս է. որ գիր գիտեցողը գիրը էն-
սին կ՚կարդայ. գիր չ՚գիտցողը կ՚ասնչէ կ՚ուրիշ։ Հայոց Հայրապետք
ունին այսպիսի գիրք շարադրած անուանք գէ։սարան, որ ցոյց է տալիս՝
թէ Հայք եւ մեկ ժամանակ ունեցել են այդ։

Այս գիրքի մէջը գրած, թէ առաւօտեան ժամումը այս աղօթքը
ասա. տրիասագոյ թեան ժամանակին՝ այս ասա. հաւատամքին՝ այս
ասա։ Նշանակ է՝ որ ամենիկին չէ՛ կարելի պահանջել՝ որ այս աղօթքներն
անգիր իմանայ. ուրեմն հրաման տուած էր, որ եկեղեցուն այն աղօթք
հերն գրով կարդան. որ խնդրեն աղօթքի հետ լինի. ժամանակ չ՚ու-
նենայ եկեղեցուն խօսելու, կամ ասնչէ՝ գիր կարդալ սովորի, ա-
ղերը գրին ընտրեցնայ. ընդհանրապէս՝ թէ այլ ժամանակ գիր չ՚կար-
դայ, այն ժամանակը աղօթք անի, կարդալով։

Լրագիրը՝ սկիզբն դուրս եկու Վենետիկ. խրատանչիր թերթք
մէկ փոդ (որ Ասպարէզն Հայոց էր աս

ած այն փոդին դրոշ)։ և յե-
տոյ այն թերթի անունը դրուեցաւ Աղդարարն։ Այսպէս է որ այն
լրագիրը իւր սկիզբն միլիոնատիրական և աստուածաշունչական բաներ
չէր պարունակում. երբ որ անցիցաւ ժամանակ, դարձեր շատ. եկան,
ազգը յուսաստրիցաւ, յետոյ այն լրագիրներդ հասան այն ասաիճանի
ինչ ասաիճանի մէջ որ մենք նոցա տեսնում ենք. նոցա հանդի
մէջն են՝ և մեր Բազմավէպ, Եղեռնագիր, Արշալոյս, Հրատարակ, Հայրա-
սան և այլ լրագիրներդ, որ սարքում են Պոլսոյ և Արարատ Հայ-
բաբ Հանդ։

Մեր կողմի Հայերուն եւ Հարկաւոր է այնպիսի լրագիր՝ խրատանչ
Հարկաւորութեան Հաւասար. և այս գիտաւորութեամբ սկսեցաւ
Հրատարակ, որ ո՛չ օրագիր է, և ո՛չ լրագիր. այլ լոկ ընթերցանելի.
և ասա մէջի նիւթերն ո՛չ թէ մեր ասկաւաթիւ ուսեալոյ գարմանն
ու համար են, այլ բարեմտի։ Չ՚ուսեալոյ համար. որոց հարկաւոր է

պարզ լեզու և այն լեզուաւ գրելն թեթեւ բաներ. որոց մէջ հոսք
թուրք են՝ առաւելեալ, պատուոյ թեթեւնալ, երբեմն, թեսկան միայնաւոր
թեւան պատերազմաւոր հաստատանելոյ, որ մեր թիւնեցուցայ ձեռնակին և
կարդալ թեւանն թարգմանել և դիր ընդունել թեթեւ

Բայց լսում ենք, որ մեր ուսումն եղբարքդ՝ չեն կամենում չուսնալ հոդուոց
կոմենդաս թեւան անել. և պահանջումեն, որ Հ. Թարգմանչ
նոր դիւթերքդ՝ շուտով հաստատելի Բարեմիջոցին, Արշալոյսին, և
այլն. և որ դատարանաթեւան չեն ուզում՝ որ թեթեւ թարգմանչ չուս
ենք Գ. Նեռուիկ չէ, Գոյնա չէ, Խաչատուր չէ, Գրիգոր չէ, և թեթեւ
այն ուսանող հոդուորքդ՝ միայն թեթեւի չուսանող հասանաստանեալ
են ուսանել, իսկ Գ. Նեռուիկ, Գրիգոր, Խաչատուր և Գրիգորի ուսանող
հասանաստանեալ են սոսկաւ են չուսանել, և մինչև նոյա հաստատելի շատ սոսկաւ հրամայեալ կարծեն

Սակայն՝ սոսկ սան սոսկ սանելն է քան. Լինել Լուսանելն մեզ
զարգ Լինի՝ թեթ չելի իմ սեղանոյ մէջոց չեն գտանիր այն կերպ
կարդանեն, էնչ՝ որ իւր սեղանոյ մէջոց կդանին, մեզարդելի Լինի
կլինել, որ չի խմանում՝ թեթ հաստատ և ապրատ մեկ չեն և եթե
և կամենում իմ սեղանս ամենեն զարդանի, որպէս որ Գրատուն կամ
Արքասի սեղանն է, ես կլինիմ մեզարդելի, ոչինչ չեմ մեզ ա
նում, թեթ հոգա ն իմ սանելնոր՝ շատ ընտրանեալ թեթեւ ունեն. և
ես չանիմ այն կարդալ թեթեր՝ էնչ որ հա ունեն Գյուղս մեզարդ
դրալ թեթեան արմանի կհամարիմ ես այն ուսանելս, որն որ կկամենան
որ սանեան Հայոց հոգա համեն շատս սանեան բան հասկանան և կա
մենան՝ որ Գրատան ես Հայոցլոցի հեթեթեալ ընդունարին Գրելն և
ուզեսան պանելով դանե մեկ երկու թեթեթ հատ ունենեցնել. բայց
սեռանենք՝ թեթ մեր հարուստանին յանանց իրարս էնչ որ կամենում
են՝ Գրատարեալ սեռել, հարց դ. ենք տեսել, և մեր գիտարարանեան
հանելս մեր հարցարդ՝ դար հարցարդ մեր տուղ սանելնոր՝ մեր
գրանեն օրուս կգրարան, թեթ տարի սանելն ենան՝ միայն գրելն
դանեան կլինել, իսկ միայն հոգան՝ սոսկ կլինեն խաղ, և տարան գրա
Մեր լեզուն սանալոր, մեր ազգն և մեր մարդին, մեր լեզուն հնչելն
աչս է, որ դարձ Գրատարը իարդ ուրս. մանանալոր միարանալ սեղելի
թեթ սարս գրարը դրել է այն Հայոցիս հանար, որ դեռ էս սովորում
են, և ոչ այն Հայոցս հանար, որն որ ուզելի պանել մեր Գրա
լեզ սանեան, որ Գրատարս սանանն է լեզ է սանել, կարդալ թեթեն
է, գեղ է հարցել։ Թեթ Գրատարը քիչ օգուտ չի, դրա օգուտ
ուրս կարդալ թեթեն չանեցանին բայց միայն չեկոց որ Գրատարը

քեզ հետ օգուտ չլինի։ Եթե Աստուծոյ այն բանն է գրում, որ
որ գոնե վաղ լսել էս, ասելու Աստուծոյ կարդալը քեզ հասնիր քա-
ղաքում է։ Բայց երբ որ չհասանալ տեղեն թե դու կարդում ես, նա-
եւ կ'կարդայ, քո բոլոր օգնականներ վառված։ Ի՞նչ ապաքէն մեր միտքը
այն է, որ մեր աղքը կարդայ։ Դու հիտեսի՞ր՝ որ կարդայ, երբ որ
լաւ դիւթեր հարիւրոր կ'լինի, այն ժամանակը քեզանից կ'խնդրեն
բայց ոչ մի լաւ չէ որ կոմեն ուսող նեմիսն ոսկոր տրվի։

ԲԱՐՈՅԱՆԸ

Փոքրիկ խնամատարներ

Մեկ երիտասարդ՝ անունը Խոսրեղ՝ մեկ Ղուզալցի էր։ Վանա
ռանեն մեծ լինում է ոգաստաբ շատ տարի ծառայում է, վերջ
ապէք չէ դառնում։ Այն բոլոր ամանատոցի մէջ ինչոսեղ որ Խոսրեղն է
ապառատրութեան անում, շատ ժամանակից դէն կենում է մեկ դա-
բիչ։ Այս գաղիչը տեսնում է որ Խոսրեղը միշտ տխուրախ ան-
լոյ իւր վիճակը, ուրանց ինքնէ է անցոր ցանում, մեկ օր Խոսրե-
ղին կանչում է իւր կուշտը, և հարցանում է. Թէ ի՞նչ պատճառաւ
են դու այդպէս տրտում։ Խոսրեղը ասում է. Թէ շատ տարի է,
որ ծառայութեան մէջ եմ, վերջ տեր չեմ դառնում։ Ինչպէս
համար մատաղում եմ, որ իմ վիճակս լինի օրհնեալ։

Այս պրոբլեմատը դատիչը՝ ճանաչում ուս երիտասարդին, կասում
հում է դրան մեկ ոգնոյէս բարեկարգութեան անել, որ գնում իւրեանց
չմոռանար տարին է նոյ երիտասարդին մեկ դիրք, որ մէջը գրած է
ոգանին։ Լրեմ որ կասնուս քաղաքում գրեան չիլայ հասանելու, որ դեմ
բոլ մեռնի գալ, և քեզ ծառայ դառնոց, և ինչ որ ուզես նոս կատա-
ր, ոգանին տրա։ Գնում դաշտումը (սոփոնը) գտնի որ պնդիս մեկ
ուզ, որ չորս կողմը բարձր ոտ լինի, միջոցը հոսիս լինի։ ոգա հ-
ղանի մէջ դնում երեսոր ուրեմնոտ ուրա, և ոգա ոգնեցը կարդա քառ-
սուն օր, որը բանաստեղծ անդամ։ Այ երկին գրը որ գրում լինիս, ոգանի
լինես միայնակ։ Այնք երեսոր ուրեմնոտ ուրած ոկոս կարդալ, մ'ան-
նեն հիտոյ էն՝ որ մեկ մարդէ գրիս չվախենաս։ այն դեերոս մեռ-
է։ բայց քեզ չվախեցնելու համար կուզոյ մեկ քեզ ծանոթ մարդ-
կիցոգանցով։ Ոչոսի հետ խոսի, դու ոգնի պատասխան չտա-
մինչև որ ոգնեցդ չ'ուզարտես։ Այլ ոգնեցդ տարարանս, ուրան

[illegible] Գրքոյս։ Իսկ որ գրքակը [illegible] գիր գրքոյս։ Ի սմանէ [illegible] հրամայեա, նա կ'կատարէ։ Իսում է դարձիչն երբայ քանզ առաս, էլի այս գիրքը գիր [illegible] Իշխանաւորդը մոռանանալի մէջ է ընկնում, վախենում է, որ չլինի թէ աշխին սիրելէս քանիր երեսին որ լիզապառաս լինի։ Դարձիչը վրանիս է մնում դրան՝ որ ամենեն մէկ բան չի լինիր, լեռը չվախենաց. և պատմում է՝ թէ ինչպէս Իշխապասանին մէկ մարդու էլ սրբիցրել, այժմ երեսին վանառական է։ Թանգրանումն էլ մէկ մարդու սրբիցրել է, այժմ խոնջ է։ և սուրբի սիրտ առալու համար, խոստանում է, որ ամէն օր յիսաց երեսոց աղօթքի ժամանակը կլսին կենաց՝ որ նա չվախենաց։

Իշխանաւորդը տեսնում է, որ այն դարձիչի սիրտը շատ ուրիշ է, իրանն փոխ չէ ուզում, մէկ ոսկեկարելի չուզի։ և էլ խոստանում է ընկերութիւն անել, օգնել, յաճախանում է։ Գնում է սատանայ պատանիով գտնում է մէկ այծեվոր հովիս, որ հոգս շինգտարը տաքը ենս։ Ուզում է անում դարձիչն։ դարձիչն գնում է այն տեղը, անուշում է, ասում է՝ որ լաւ է։ սիրում են ամէն օր երեսալ այն տեղ սատանի ժամանակ, երբ որ Խարսեղի տէրը վանառանը քնած է լինում, դարձիչը կոնդնում է հիսուս և Խարսեղը սիրում է կորդալ աղօթքը։ երբոր քարտուն անդամ մէկ կարդալ կորդում է, յետ են գալիս։ Իշխանն և լեռն օր այսպէս դարձիչն հետ Խարսեղը գնում է։ Հարատանելարդ որը, դարձիչը ասում է, այժմ պիտի մէնակ երթաս։ բայց մի՛ վախենար։ ո՛չինչ վնաս քեզ տալ չի կարող այն եկած դեր։

Խարսեղը դարձիչի սիրտ տալով՝ գնում է և սիրտը պինդացնում է։ մենակ գնում է այն աղօթքը անելու տեղը։ երբոր շուռ է տալիս դէպ ասիանաւոր։ երբ որ սիրում է աղօթքը կարդալ, տեսնում է որ սարիսը գալիս է այն դիերու մէնջը։ բայց ինչպէս որ դարձրել գրած է, և դարձիչը հաստատում էր, թէ չվախենալիս հասնոր՝ մէկ քիչ ծանօթի մարդու կերպարանքով կուգայ տեսնում է, որ այն դիերու մէնջ՝ իւր տիրոջ՝ Ղուրգենի վանատանի կերպարանքով է գալիս։ Խարսեղը տրտնջանում է, և սիրում է սատանի շուռ շուռ աղօթքը կարդալ։ Այս միջոց այն երեսալիքը՝ այսպէս դիերու մէնջը դնելիս է մտիկ, և ասում է։ հանգարտութեամբ Խարսեղ, դարձիչ այս տեսարանը մէնակ քնալ է շինում, այլ քնալ ես կարդում պրոլոգ տարոյցան։ Խարսեղի միտքն է գալիս իսատը

որ ոչ-ոչ է. նրա հետը լսում, նա ոչինչ պատասխանը չէր տալ, միայն որ քաղաքացուն ալիքը կարդալ առաջուն։

Ինչպես քաղաքացուն անգամը ալիքը առաջանում է, յուրաքանչյուրն է. (նշանակում որ էրգատոնը գլուխ է.) մի՞ ուրախանա, մի՞ տարակուսիր, մի՞ ելնենա, մի՞ ինչ դա, մինչև տարբ է՞ եկել ֆեռ ֆեռ, այսուհետև գոռ պիտի ոչ ինչ ինչ ֆաստ. շո՛ւտ՝ ասա՛ր գնացիր

Ինչ որ լսում է այն եկած ոգը, քաշում է սրան մեկ սասիկ ատրակ եկեղեցի, և ասում է. մի զարմանալի լիամբալ. գուրգանքը անտեր լիտրել. ես, եկեղեցս այս տեղ՝ ինչ ասք ուտելու. կորիր գնա գուրգան։

Մի տարբ որ այն երևցիր հեղելի նորա տեղը. Ղուրայեցի վանական։ Այն օրը, բանը ասված չէ. վերեկացել, տեսել է որ Խարտեղը այն Խարտեղը չկա, հարցնելով հարցնելով իմացել է որ Խարտեղը այն կալին է գնացել, երկել տեսել է որ ասիրումը մինակ ապրելիս ալիքը է կարդում։

Լսեցի Խարտեղը սարակը կերած՝ վազ՝ի վազ գնում է բարեկամացրել դուռը. տեսնում է՝ որ գաբրիը ալիր սառած մնում է. տալիս է գլուրը կոնը, և ասում է. ի՞նչ որ ես օր սարայ, Հաստատ գնա գնդ անարգան տեղ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԷ ՈՉ ԷՆ ԻՍԿԸ ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄԻՆ ԻՍԿԵՆ ԵԿԵԼԻՔ

(Շարունակութիւն)

ԺԷ. ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՔԵԼՈՅ

Այսպէս որ Օսանկի քեռմէն լսեցին այս խօսքը, թէ Յովսեփը Յասանկին փախել է, Քահանայն և Լրեցիները, խիստ նեղած տեսին վերը Յիսուս. Եկան Օսանկի մօտ, և սկսան հարցնել. թէ քո Աստուծոյ սիրոյ համար ճշմարիտն ասա՝ այդ հանգուցեալ ասածի խնդրոյն։ Օսանկէ ևս վերկացաւ. բռնեց քահանայի ձեռը, և ասաց. դու, ինչ ես Քահանայն պատասխանեց. ես քահանայ եմ։ Օսանկէ տեսաւ ձայնելին խօսքէ, և հարցուց. Դու քահանայ ես Աստուծոյ Բարձրելոյ. Քահանի երեսի դէմը փոխեցաւ, երբոր տեսաւ թէ այս Յոյն երփաստարդը սկսաւ հայհոյելն խօսքէ. և ասաց դու քեզի

մեզ խոստացուցանեմք, չլինի՝ եթէ երթաս Յունաց մատնես։ Օ ա-
ղել դեռ ևս քանած ունէր ձեռնէն և ասաց. Տէր՝ ասա՛ ես մատ-
նիչ չեմ, զու իմ պատասխանս տուր դու քահանայ՝ ես Աստ-
ծոյ Աստուածոյ Բարձրելոյ Քահանայն պատասխան տուեց. ես այսպէս եմ նա-
ւոյում, և այսպէս եմ կարծում։ Օ ապել կրկին ելեալ դու
Հայոց քահանայ ես Աստուծոյ Բարձրելոյ, ուրեմն ասա՛ հանդարտով
դու սիրում ես զս աղջիկ։ Քահանայն պատասխանեց. ամ է կարող
իւր ազգէն չսիրել։ Օ ապել վերստին ելաց. իւր ազգը չսիրող՝ Ի-
սանայը չէ՛ն, որ Լեռնին մնան, և պատճառս պատուն Լեռնի
և Իսրայելի մոհտանս Քահանայն պատասխան տուեց. երանի՛ թէ
խնամանդի՝ այդ ազնուական Հելլենացի՝ եթէ այն Իշխանքը, որ այդպան
գովելոյ պատճառ դուռանս, այժմ ալ՝ ալ՝ զուրսի փոխանակ եղեւ. բայց ի՞նչ
անեն, հնար չկայ։ Իսկ քեզ ասացի. Աստուծոյ սիրոյ համար ասա
ձշմարիտը, դու ուսա՞ խնայող այն համբաւ՝ եթէ Յոտրոսը Սամ-
բոլին փախել է. ի՞նչ պատճառաւ չեւ տուաւ։ Օ ապել ընկա-
ծառանալեան մէջ. և լեռոյ ասաց. եթէ զ դու ասածդ ձշմարիտ է
եթէ դու զս աղջիկս սիրում ես, ահա ես քեզ խոստանամ ա-
ստամ եմ, որ Յոտրոսը խեղճացէ՝ Սամբոլին փախել է, և եկել է
Ալ լիկիա Քահանայն և Իշխանքն՝ զրկեցէ՝ եթէ մեզ հրաւ-
շաղեալ՝ փափաքելիցն մեկնելիս, և ապրելին պատասխանը խնամ-
լամ՝ ասացին. այս ի՞նչ նոր լուրս՝ ամ՝ զիարդ այդ երդմանիս-եթեան
արժանանամ. միայն մեր ընդդէմ մեզ այնպան պիտի խնայէ, որ մեզ
բաց աչքով տեսնելոյ Յոտրոսին։ Օ ապել տեսնելով ասա հրաձ-
ապրը, ասա անիրաւ ժանտանամիտը, ասաց. եթէ որ Յոտրոսին հան-
դիպիցէ, ի՞նչ կանէ։ Քահանայն պատասխան տուեց. եթէ Յոտրոս
կենդանի հասնի Ալիլիկիա, ես երդեալ զրկեմ՝ մինչև ասան հարցոր
զրոյ ի՛նաստաքեմ։

Օ ապել ասաց. Տէր՝ ասա՛, ես տեսնում եմ, որ դու ձշմարիտ
քահանայ ես և ազգասէր՝ ասա՛, բայց ասեմ՝ որ խորհրդատաս ես
դիմիս խնամքի՝ որ Յոտրոսը Ալ լիկիա է եկել. բայց թեև այժմ հար-
գաւորեալ է՝ որ մարդ դրեն Աստուծոյ բարեբեր, և խնայեսցէ ասա
Ալ Հիմն և Սոսիանեին, և ասեսցէ՝ եթէ Օ ապել եկել է. և ձեզ
է կամենում տեսնել։ Եւ եթէ այդ բանիս հանար քեզ վաղ
հարկաւոր դիմել, ահա քեզ իմ բանս, մեզ կոչ հիշոց հարցոր ասեմ
այդ գործ ածա, մինչ որ այն երդում Յոտրոսի սրտիցը դան, և եթէ
առնի և հարկաւոր լինի, տեսնի ես կուսամ՝ և այս եղելոյն քեզ
հանդ՝ իմ վաղվա ի՛մանամ։ Քահանայն խոստացաւ Ալ Հիմն և

Սանէքանին բերել երեք առաջց յետ։

Օսպէլ տաւեց քանի, և ինքն գնաց Թէոդոսին խնայելու տալու, որ Պատուած ինչպէս յանձնէց։

Եւ Պատմութիւն Օսպէլի։

Օսպէլ տասն և հինգ տարեկան էր, որ մէկ օր յանկարծ Պատմբոլի մէջ հանդիպեցաւ, իմի Յովհաննէս Պերբերաժին Կոյսը պիտի պատերազմի երթայ Պիլիկիոց վերայ։ Տեսաւ Օսպէլ իւր հօր տանէն ոչ Հռովմայեցւոց լեգէոնները զինուած, զրահիւ զգեստած, հետ գնալուն տեսնէն կնաւոր ձայնը, և գնաւ էին Խանիւտաւ։ Հեծեալները և հետեւակները առանձին առանձին կարգաւ՝ իւրեանց դրօշակներու (պայրաքներու) տակէն ուղիղ շարքով գնաւ էին։ Պատմբոլի բնակիչները, թէ ալը թէ կանայք այս տեսարանէն զմայլած՝ մնաւ էին հոց ուսերը։ Միայն Օսպէլ էր այն հատարակաց հոնտանաց հոգերը։ Այն որը, էզանէցաւ էր այն հատարակաց հոնտանաց հոգերը։ Օսպէլի աչքի արտասուքը. միանակ նատած մտիկ էր անում, և աչքէն արտասուք էր թափում, ամէն մէկ դրօշակի հետ հարիւրաւոր հուսացանք էր վազեցնում։ Գնաց Կոյսը. և նոցա յաղթութեան հանդիսաւորութիւնը, որ Պատմբոլի մէջ հատարակաց ուրախութեան պատճառ էր։ Օսպէլին միշտ տրանքութեան մեղուանքի էին դրնում։ Կոյսը և իւր զօրքը յաղթութեամբ վերադարձան, և Պատմբոլ մնաց ժամանակը յաղթանակի (տրոֆէ) համար տարբերեցին։

Օրիորդական և քաղաքական վարդերն և նուագարանները հնչելով, և եկեղեցւոյ դանդաղները հարկանելով, հաղարաւոր և բարաւոր մարդիկ բարձրութեամբ առաջ սիրան զօրքը բաց դրօշակներով դուռ դուռ քարոզ մնաց։ և ապա Կոյսն Յովհաննէս Պերբերաժին նեղս մնաւ մեծահանդէս փառաւոր։ Յաղթական կարգի յետեւէն գալիս էին Հոյոց ազգի դերիները. որոց առաջնէն գնում էին գլուխները կապած՝ տրանքութեան մէջ թաղած՝ Լեռնք և էին գլուխները կապած՝ տրանքութեան մէջ թաղած՝ Լեռնք և նոյնպէս երկու ոտքերը։ Իսրէն և Թիորոս Թիորոս՝ Թէոպէտ և այն ժամանակն կ'լինէր քան ե. Լօթէր տարեկան, բոցց հասակաւ բարձր և տեսլեամբ գեղեցիկ լինելով՝ գիւղացի նման էր։

Իգ. Օ՛ապէլի սէր առ Թէոդոս

Իրը որ հանդէսը եկաւ այն տեղ հասաւ՝ ինչպէս որ Օ՛ապէլի հօր առունն էր, 'ի գնին կիցած Յունաց մեծամեծը և ազնիւքը մէկ զմէկու ասում էին, այն սալիտակ մանկանը՝ Լ՝ եանեն, այն միջահասակը Իսուբէնն է. այն բարձրահասակը՝ Թէոդոսն է։ Իրը որ Թէոդոսի ա՛ռնուելը ընկաւ Օ՛ապէլի ականջը, չ՝կարողացաւ իրան զսպել, սկսաւ բարձր ձայնով ազալ։ Պ՝ոյրը, ՀՀ՝ոյրը, հարեւանները, բարեկամները, ազգականները՝ որ այն համդիսի շքեղաշուք տեսլեանն զմայլած էին, յանկարծ երբ որ սոյա լուին ձայնը ըսելին զարմացան, և սկսան սորա վիճիմասել։

Այս շփոթին՝ որ ընկաւ զոյա մէջ, հանդիսաւորաց եւ իմաստնոցն Այն Օ՛րիորդը՝ որ Կայսրը մտնէն դնում էր ձիով, վեր նստեցաւ, տեսաւ Օ՛ապէլին, որ լալու ժամանակն առնի պէտքսիկ էր, առնի չքնազ էր. միտքսանը պահնկ։ Ինչ երբ հանդէսը լրացաւ, ամենքեան պարտաւորեցան գնալ։ Օ՛րիորդը մարդ ուղարկեց Օ՛ապէլի հօրը կանչեց. և ասաց՝ որ նորա դուստրը կամենում է տեսնուլ կնոջ մեր,

Օ՛ապէլի ՀՀ՝ոյրը Կոստանդնի մէջ Յունաց Արքունատանց կարգումը ելեալի էր ազնուական թեամբ և հարստութեամբ։ Օ՛րիորդը եւ մեծ հարստութեան և մեծ հանգիստ տեր էր։ մանաւանդ որ Կայսերուհոյ մերձաւոր ազգական էր։ Օ՛ապէլի ՀՀ՝ոյրը յամարեցաւ իր մէկ հատ դուստրը տալ այն զարդարելոյն. և հարսանիքը սկսաւ։ Ել որ չէ՛ր մոռնում Օ՛ապէլի արտասուաց, որ նոր ծոծուկ լինելիս էր, թէպէտ յոյսնի չէր համարձակվում իր մտաց կամն հակառակիլ, բայց այն Օ՛րիորդին ամուսնանալ չէր կամենում. նորա սրտի մէջ խորապէս էր թափանցեալ Թէոդոսի վերհանն այլ ոմանք կերպարանքը։

Այլ զինի հարսանեաց՝ այն Օ՛րիորդի քաղցրութիւնը և սէրը՝ փոքր ստ փոքր պակաց Օ՛ապէլի աչքի արտասուքը. Թէպէտ և պատի մէջը անջնջելի էր տոլած այն երկուասարդի պատկերը։ Ինքան ժամանակ՝ որ Թէոդոս բանտում էր, Օ՛ապէլ ողորմելի էր. բայց երբ լսեց՝ թէ Կոյսերը Թէոդոսին հանել է բանտէն, և կարգել է պաշտօնի մէջ. Օ՛ապէլ ամենայն հնարքը բանեցնում էր, որ Թէոդոսին մեկ տեղ չ՝դարատնի միւսանգամ։ Բայց ուներ Օ՛ապէլ՝ որ աղուկս եր՝ կամ ժամանակ չ՝տեսնելով Թէոդոսին կարելի է որ մոռանայ, որ իր

անուանական պարտաւորութեան դէմ չմերժեցին։ Բայց հնարք չգտա-
նելուս. Օ՝ զրպարտիչը խնայա՝ որ իւր հնոյ պատի մէջ մէկ ծածուկ
ակաուելին և հոգս կայ. թէպէտ չիմացաւ թէ ի՞նչ է, բայց
կարծիք ստացաւ՝ որ սիրահարութեան բան կ՚լինի. չկամեցաւ հար-
ցանել, չկամեցաւ փորփորել. միայն Օ՝ ապէլին սիրտը վերաւորվեցաւ.
մինչև որ կամենում էր հրապարակաւ բաժանվել. բայց այս շիտ-
թի մէջն էր, որ հիւանդացաւ և մնաւ։ Օ՝ ապէլի հայրն ու մայրը
առաջ էլն մնաւած։

ԺԸ. ԱՂՅԻՍԻՆ Օ՝ ԱՊԷԼԻ

Օ՝ ապէլ ճնայ այս երկու տան մնքաւ հարստութեանց ժառանգ։
Լաւութեան ժամանակն աւաղին դրծը այն էրաւ, որ իւր բոլոր
նաղաւանդ ընչից կայից և ամենայն առաջուանց տերկութիւն
առանց։

Հանգիստ էին երկոքն ամիս քաղեց այս գործը, մինչև ամենայն
ինչ եղեան հանդէպ Աղբար այդ կոգմին միանուութիւն ստացաւ, ապա
սկսաւ Թորոսին պատանել։ Աղբարին կամենում էր մարդ ուղարկել
կանչել իւր մնա. երբեմն կամենում էր Պայտարեանցն յայտնել իւր
միտքը. երբեմն կամենում էր Ճանապարհին կամ մէկ հնոց խոր մէջ
երթալ նստա ոչքին, և նստա ուշադրութիւնը առ ինքն դարձուցա-
նել. բայց մէկ խարհարդը միւս խարհարդեան հանդառակ էր լինում։
Դեռ ևս այս շփոթեալ մնառութեանց մէջ էր, մէկ որ իւր պարտ-
ատէրն մնաց դալու ժամանակը ասաւ՝ որ մէկ պանդուխտ մարդ
կանչեցաւ Ճանապարհի վերայ Աղբար կամեցաւ Օ՝ ապէլ երթալ
դարձուցանել հետանալ, այն պանդուխտը առայ. Օ՝ ապէլ սիկսին
երեսդ մի՛ դարձուցաներ. այն Թորոսն՝ որ դու ես պատառում, մի՛
գուց քեզ Կիզաանահի ծոլի վերայ նստակի մէջ, երբ որ դու էր-
թալու լինիս քու կոլուանդ որ Պրոդնտոսի ափումն ունիս Ասաց
այս բանն և հեռացաւ։ Օ՝ ապէլ շատ զարմացաւ, բայց հետայբը-
բրուելիանը չթողաւ սրան հանդիստ բոլոր գիշերը. քանի անգամ
զանազան երազներով միջահատեցաւ նորա քունը։

Աղբը որ առաւօտը լուսացաւ, սա հրամայեց որ ձիոյ պատրաստվի
այն անարանոցումն, ուր որ ինքն գիտէր նոյն օրը երթալ տեսնելու
Պինք տեսանը որ։ Օ՝ ապէլ և Թորոսն հանդիպի մէջ մէկ զինկու
հետ տեսնելան և ծանօթացան. և միրջանց նկնելին Պերլիմա. և
Օ՝ ապէլ քահանայի հետ խոսելին յետոյ դնայ Թորոսին խնայ ա-

ՀԵՐԸ ԽՐԱՄԱՆՔ ԽՈՍԱԿՑԱՐԴԻՆՔ։

Բայց կայ մեկ երկիր ոչ թե հանդամանք, որ նիմիկ պատմեմ ամենայն քիչ յոյսի վրայեն։

Գասիվերին երկու կամ երեք տարի յետոյ Օտարը պարտեցաւ մանպալը Յամանակը, որ թիմարա հետը չէր, յանկարծ տեսաւ նոր պանդուխտին զարմացաւ։ կամենաւոր էր քան հարցանել, պանդուխտ ասաց. այս գիշերը՝ երբ կինս գիշերը կլինի դուռ դուրս ելի այս տեղ որ ես քեզ բան ունիմ յայտնելու։ Դուռ և հեռացաւ։ Օտարին ինչպիսի վազեցաւ յետանին, բայց պանդուխտը քանու նամն անհետ եղաւ։

(Պատմագրեն)

Յայտարարութիւն։

Ամ ոչ խանութ ինչ շատու հանց էան ազգիս տաց, պարտի ընդունիլ Հրատարակ լրատեղն վասն ինքուանչիւր ջրոց տասի դեղ իսկեն արջանն։

Եվ դեռ էլ ոտարազգի գանք վասն Հրատարակ լրատեղ, ինան իսկոյն ինչ հասի պատանք

Հրատարակ խորհանչիւր շաբաթ օր է հրատարակվելու Գինն է թիմիքլոի դէ ինանչն. իսկ արտաքոյ, ինչն ինանչն արջանն։

Տպարան Ներսիսեան օգնականութեամբ Գրիգորիոսի և Հաշտաչ Իշխանի Յունիվերսիտետում Լրատարանի Պատասխանատու Մ. Էրամանցի։ Հայոց Հանրակի Գալանչան Տէր Գրիգորեանց։

ՏՊԵԼԻՍ։

Печатать позволяется
Тифлисъ. Декабря 9 го. 1850 года.
Цензоръ Солдатскій Г. Орбели.

Հրատարակիչ Հրատարակ Լրատեղ Տ. Գրիգ. Գալանչան։
Դ. Տպարան Տէրտէր Գրիգորիի Գրիգորեան։